

XXXVI. BIJDRAGE JACK VAN HOEK

CLASINA MARIA (SIEN) HOORNIK (Den Haag 22.02.1850 - Rotterdam 22.11.1904)

Kop van een vrouw (Sien), 1882
(Van Gogh Museum, Amsterdam)

Vincent van Gogh woonde twee keer een periode in Den Haag. In de tweede periode (27.11.1881 – 11.09.1882), waarin hij werkte als beginnend kunstenaar kwam hij in contact met Sien Hoornik. Zij werd niet alleen zijn model maar ook zijn levenspartner. Ruim een jaar woonden zij samen. Dit tot groot ongenoegen van Vincents familie, want Sien was prostituee geweest.

Sien Hoornik is een dochter van de smid Pieter Hoornik (1823-1875) en dienstbode Maria Wilhelmina Pellers (1829-1910). Zij is de oudste uit een rooms-katholiek gezin van tien kinderen. Na het overlijden van haar vader in 1875 leeft ze van wat naaiwerk, liefdadigheid, prostitutie en van de steun van wat broer Carolus Hoornik verdient met het repareren van stoelen.

Sien met witte kap, 1882
(Van Gogh Museum, A'dam)

Sien krijgt twee dochters en twee zoons uit intiem contact met onbekende mannen. Drie kinderen zijn geboren tussen 1874 en 1879. Een dochter en een zoon sterven als zuigeling. Nadat de natuurlijke vader van haar oudste dochter, Maria Wilhelmina (1877-1940), die vanwege het standsverschil niet met haar wilde trouwen, maar wel tot zijn overlijden voor haar onderhoud zorgde, is overleden, vervalt Sien opnieuw in de prostitutie.

VINCENT VAN GOGH EN SIEN HOORNIK

Sien, die bij haar moeder op het Slijkende woont, is al enkele maanden in verwachting als zij in januari 1882 Vincent van Gogh ontmoet. Maanden later wordt haar toestand van toen duidelijk uit een brief van Vincent aan zijn broer Theo. Zij was: *Verlaten door den man wiens kind zij in t'lijf droeg. Eene zwangere vrouw die in den winter op straat zwierf – haar brood moest verdienen, gij weet wel hoe', en die ziek en hongerig was.* (Brief 224, 7 mei 1882). Vanaf 1882 woont Vincent op de Schenkweg 138. In februari trekt Sien, met haar 5-jarige dochter

Maria, bij hem in.

Vincent moet zich, waarschijnlijk besmet door Sien, al in juni 1882 laten behandelen tegen gonorrhoe. Hij verlaat het ziekenhuis nadat Sien op 2 juli 1882 in Leiden is bevallen van haar zoon Willem. Op 6 juli verhuizen zij, geholpen door broer Carolus, naar Schenkweg 136. Sien is anderhalf jaar lang zijn huishoudster en geduldig model maar tot een huwelijk komt het niet. Dit gezinsleven met Sien, dochter Maria en zoontje Willem is Vincents gelukkigste tijd, waarin hij met volle teugen geniet van de kleine Willem.

Zittende vrouw, 1882
(Kröller-Müller Museum)

Sien schilt aardappels, 1882
(Gemeentemuseum Den Haag)

Sien en Marie, 1883
(Van Gogh Museum)

Sien met Willem, 1882
(Kröller-Müller Museum)

Helaas blijft het geen rozengeur en maneschijn, hun karakters botsen te vaak en bovendien willen zowel de ouders van Vincent en ook zijn broer Theo evenals Siens moeder en haar broer Carolus dat de relatie stopt.

Door zijn verhouding met Sien krijgt Vincent nauwelijks nog steun van familie en vrienden.

Hoe gaat het verder met Sien Hoornik?

Na het vertrek van Vincent trekt Sien weer in bij haar moeder, Bagijnestraat, in de rosse buurt van Den Haag. Het gaat niet goed met haar. Zij verhuist verschillende malen binnen Den Haag. Dochter Maria wordt ondergebracht bij haar oma en Willem bij zijn oom, stoelenmaker Pieter Antonie Hoornik.

In 1888 woont zij in Delft, dan volgen Antwerpen, Den Haag, Rotterdam en Dordrecht. In de zomer van 1891 duikt Sien illegaal op in Ant-

Zelfs zijn neef en leraar, Anton Mauve, stopt er abrupt mee. En ook Hermanus Tersteeg, leermeester van Vincent bij Goupil & Cie, denkt dat Vincent gek is geworden en trekt zich terug.

Een scheiding met Sien volgt. Vincent vertrekt op 11 september 1883 naar Drenthe, naar Hoo-geveen.

werpen. In het dossier, opgesteld door het bestuur Openbare Veiligheid, dienst Vreemdelingenpolitie, in augustus 1891 staat Sien Hoornik (*Hoornek*) vermeld als *femme publique*. Haar adres is Spuistraat (tegenwoordig Gorterstraat) 24, te Antwerpen. Zij heeft het bevel om het Belgische grondgebied binnen acht dagen te verlaten nooit in ontvangst genomen, want was dan al vertrokken naar Rotterdam. Waarschijnlijk was ze betrapt bij een onverwachte controle.

SIEN HOORNIK EN ARNOLDUS FRANCISKUS (NOL) VAN WIJK

Op 4 september 1901 huwt Sien Hoornik in Rotterdam met Arnoldus Franciskus (Nol) van Wijk (Kedichem 25.12.1860-Rotterdam 12.03.1916). Arnoldus is een zoon van Pieter van Wijk en Elizabeth de Koster.

Hij verblijft van december 1898 tot 30 maart 1899 wegens landloperij vier maanden in de heropvoedingskolonie Norg, Veenhuizen. Hij woont vanaf 27 juni 1901 in de Verlaatstraat 30

te Rotterdam.

Sien trekt op 1 juli 1901 bij hem in. In het Rotterdamse bevolkingsregister staat hij ingeschreven als broodbakker (werknemer) en later als koopman in galanterieën.

Door dit huwelijk worden Siens kinderen Maria Wilhelmina en Willem Hoornik gewettigd en leven verder als Maria Wilhelmina van Wijk en Willem van Wijk.

	links: <u>Maria Wilhelmina (Hoornik) van Wijk</u> (Rotterdam 21.12.1877 - Gouda 21.06.1940) (bron: foto door Sander van der Zijl, Amsterdam 1898; in de collectie van het Van Gogh Museum Amsterdam). rechts: <u>Willem (Hoornik) van Wijk</u> (Leiden 02.07.1882 - Maastricht 04.11.1958) (bron: Ken Wilkie, Het Dossier Van Gogh (oorspr. <i>The Van Gogh file</i>) 1978.	
--	--	---

OVERLIJDEN EN GRAF/BEGRAAFPLAATS VAN SIEN HOORNIK

Het bewogen leven van Sien Hoornik kent een triest einde. In de vroege ochtend van 23 november 1904 vindt een plantsoenwerker haar levenloze lichaam, drijvend in de Provenierssingel. Haar lijk wordt per binnenschip naar Begraafplaats Crooswijk, in het noorden van Rotterdam, vervoerd, de belangrijkste begraafplaats van de stad. Daar zal ze zijn opgebaard in het drenkelingenhuisje uit 1895, wachtend op haar identificatie. Maar zonder vaststelling van haar identiteit wordt het lichaam van Sien vier dagen na de vondst begraven in een naamloos graf. Dezelfde avond meldt haar man Arnoldus van Wijk zich op het politiebureau, omdat hij zijn vrouw mist. Hij herkent haar kleren en de ring

die ze droeg als zijnde van zijn echtgenote. Om de identiteit officieel vast te stellen, worden de stoffelijke resten van Sien drie dagen na de teraardebestelling alweer opgegraven.

Op 27 november 1904 doen twee politieagenten aangifte van het overlijden op 22 november 1904 van Clasina Maria Hoornik.

Volgens de overlijdensakte wordt Sien op de Algemene Begraafplaats Crooswijk herbegraven in graf no. 3504.

Zo stierf Sien de dood die zij jaren eerder, in 1883, zelf had voorspeld: '*Het kan toch op niets anders uitkomen dan dat ik in 't water spring*' (Brief 379 van Vincent aan Theo, geschreven tussen 23 en 29 augustus 1883).

Een lijk gevischt.

Hedenmorgen om kwart over zevenen werd door een plantsoenwerker in den Provenierssingel nabij de Van der Sluysstraat drijvende gevonden het lijk van een ongeveer 45-jarige onbekende vrouw, zeer mager en met loshangend haar. Het signalement luidt als volgt: lengte 1.65 m. haar, wenkbrauwen en oogen donkerbruin, hoog voorhoofd, groote mond, gawe tanden; gekleed met zwart gehaakten wollen doek, zwarten rok, groenen onderrok, wit met blauw gestreepten onderrok, wit keperen onderbroek, zwarte kousen, zwarte bottines, wit katooten hemd, groen jacquetlijfje, verguld zilveren oorknoppen met steentjes, aan den linkermiddelvinger een zilveren ring met gouden plaatje. Inlichtingen worden verzocht door den commissaris der 1e politieafdeeling, bureau Pauwensteeg.

Rotterdamsch Nieuwsblad van 23-11-1904

Het lijk der onbekende vrouw dat Dinsdagmorgen uit den Provenierssingel werd opgehaald en waarvan het signalement door de politie was verspreid, is Zaterdag begraven zonder dat het had mogen gelukken de identiteit vast te stellen. De politie had echter de kleederen en verdere op het lijk bevonden voorwerpen in bewaring gehouden en Zaterdagavond verhoogde zich op het betrokken bureau een man, A. F. v. W. genaamd, oud 54 jaaren wonende in de Verlaatstraat No. 30/2. Hij deelde mede dat zijn vrouw, genaamd C. M. H., sedert Maandag vermist werd en toen men hem de kleederen der drenkelinge en een ring, dien zij gedragen had, vertoonde, herkende hij deze als het eigendom zijner vrouw. Daarmede was echter de identiteit van het lijk nog niet officieel vastgesteld, zoodat dit hedenmorgen moest worden opgegraven in tegenwoordigheid van den man, die toen ook zijn vrouw herkende. Dit geval toont weer aan hoe noodzakelijk voor een stad als Rotterdam een inrichting is, waar onbekende lijken voor langeren tijd bewaard kunnen worden.

Rotterdamsch Nieuwsblad van 29-11-1904

N°. 5404
Grafⁿ. 1174

Op heden den ~~zeventwintigsten~~ *negentien* November negentien honderd vier zijn voor ons, Ambtenaar van den Burgerlijken Stand der gemeente Rotterdam, verschenen:
Hendrik Bredveldt, oud *drieenveertig* jaren, van beroep *politienegent*, en *Johannes Baard*, oud *negenentwintig* jaren, van beroep *politienegent*, beiden *alhier* wonende, welke ons hebben verklaard, dat op den ~~tweentwintigsten~~ *negentiensten* des vord. middags te *zeven* uur, aan den *Provenierssingel* alhier is overleden *Clasina Maria Hoornik*, oud *vieneuwigftig* jaren, geboren te *'s Gra. v. hage*, wonende alhier, zonder beroep, huisvrouw van *Arnoldus Franciscus van H. h.* dochter van *Pieter Hoornik*, overleden in *Clasina Wilhelmina*, *Ellens* onder *buur*, wonende te *'s Gra. v. hage*.
Waarvan wij deze akte hebben opgemaakt en na voorlezing ondertekend met de aangev.

H. Bredveldt
J. Baard

overlijdensakte Clasina Maria Hoornik

Rotterdam - Algemene Begraafplaats Crooswijk

toegangspoort (1832), rechts drenkelingenhuisje (1895) (foto: Stadsarchief Rotterdam)

In 1832 werd op het terrein van buitenplaats *Het Huis te Krooswijk* een nieuwe begraafplaats, ontworpen door stadsarchitect Pieter Adams, in gebruik genomen. De begraafplaats, die de naam Crooswijk kreeg, ligt aan een bocht van de Rotte, op de linkeroever. Aan de kant van de Rotte werd een neoclassicistische toegangspoort gerealiseerd. Het toegangshek werd versierd met vanitas symbolen: uil, vleermuizen, gekruiste zeisen en gevleugelde zandlopers. Later werden aan weerszijden van het poortgebouw een aantal gebouwen in chaletstijl toegevoegd, o.a. in 1895 een drenkelingenhuisje annex arbeiderswoning.

De begraafplaats werd een aantal malen uitgebreid. Sinds 1915 is een nieuwe entree in gebruik aan de Kerkhoflaan.

Nol en Sien hebben in Rotterdam samen op verschillende adressen gewoond.

Het laatste adres, waar Sien tot aan haar overlijden woont is Verlaatstraat 30/2.

Het laatste adres van Nol is Lijnbaanstraat 35-1b, alwaar hij overlijdt op 12 maart 1916 en ook begraven wordt in Rotterdam op de Algemene Begraafplaats Crooswijk.